

Inbreng vervolgdebat

Wet Transitiefonds

Op 10 mei aanstaande praat de Tweede Kamer verder over het wetsvoorstel voor het Transitiefonds. Hiervoor heeft LTO al [eerder onze inbreng](#) naar voren gebracht. Tijdens het eerste debat werd duidelijk dat er veel vragen zijn over waar het geld nu eigenlijk heen gaat en waarom. Tevens lijken steeds meer doelen aan de € 24,3 miljard gekoppeld te worden. Hiermee verwatert het aanvankelijk primair gestelde principe van het economisch perspectief voor de boer en tuinder. Hiermee lijken de [zorgen van de Raad van State](#) op het wetsvoorstel over de voorgenomen bestedingen van het fonds zeer terecht. Ook het feit dat niet duidelijk is of het richtjaar van de (stikstof-)doelen nu 2035 blijft (zoals de huidige wet) of toch 2030 (kabinetsplan) wordt, geeft een wereld van verschil in het denken over wat nu en straks nodig is. Niet alles kan tegelijk en overal.

In de navolgende inbreng gaan we in op:

1. Nadere vragen over het Transitiefonds
2. Vergunningverlening veehouderijbedrijven
3. Sturing op extern en intern salderen
4. LBV en LBV-Plus regeling
5. Alternatief KDW
6. Natuurdoelanalyses (NDA's)
7. Aanvalsplan Landschap
8. Europese Natuurherstelverordening
9. Generieke maatregelen vs provincieaanpak
10. Grondbeleid en afwaardering
11. Klimaat
12. Kaderrichtlijn Water
13. 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn
14. Bodem en water sturend – Veenweiden

1. Nadere vragen over het Transitiefonds

De transitie van landelijk gebied, zoals deze is verwoord in het NPLG vormt de legitimatie voor het instellen van een transitiefonds. Het NPLG is echter nog steeds geen uitgewerkt en uitvoeringsklaar plan. De stukken van het NPLG laten nog te veel verlegenheid zien als het gaat om de functies die het landelijk gebied nu vervullen: landbouw, wonen en werk in een vaak historisch (cultuur-)landschap. Aan de provincies is een moeilijke opdracht meegegeven om met een schuivende tijdbalk tussen 2030 en 2035 met partijen te komen tot een gebiedsaanpak die invulling geeft aan de zogenaamde structurerende keuzes van het NPLG. Ook voor deze keuzes geldt dat er geen visie is op het strategische belang van voedselvoorziening en gewasproductie en is landbouw niet als primair structurerende keuze opgenomen. Het is niet veel anders dan vorig jaar, toen LTO constateerde dat er door vele partijen over het landelijk gebied wordt gesproken alsof het onontgonnen gebied is. Provincies leveren langzamerhand de eerste resultaten van hun gebiedsprocessen op, maar duidelijk wordt ook al dat de € 24,3 mrd overvraagd zal worden. En dan hebben we het nog niet eens over de claim die voortvloeit vanuit het mogelijk te sluiten landbouwakkoord en het convenant dierwaardige veehouderij.

Vragen LTO:

- ➔ Wat is nu het plan wat de minister beoogt te realiseren en welk geld wordt aan wat besteed?
- ➔ Wat zijn de concrete doelen, maar vooral wat gaan we straks hiervan concreet terugzien?
- ➔ Hoe gaat de minister dit NPLG vorm geven?

- Welk probleem wordt op welke manier opgelost? En hoe is hieraan de € 24,3 miljard verbonden?
- Als de minister en de Tweede Kamer overtuigd zijn van de noodzaak van het NPLG en de inzet van het Transitiefonds, en als ook nog nagedacht wordt over hoe de betrokken bewoners in de gebieden, in juridische en economische zin, geholpen gaan worden aan nieuw werk, nieuwe woonruimte, etc.: hoe kan dan beoordeeld worden hoeveel geld er nodig is als de minister niet weet wat en voor wie ze dit geld gaat besteden? Heeft de minister enige zekerheid dat € 24,3 miljard genoeg is of juist veel te veel?
- En hoe belangrijk is het voor de minister om het ongewisse plan, waarover nog 0,0 duidelijkheid is te koppelen aan een bepaald jaartal? Is het niet onverantwoord om op basis van niet-weten zoveel geld in korte tijd er door te jagen, zonder dat je weet welk probleem wordt opgelost?
- Hoe worden straks de eventuele claims vanuit het landbouwakkoord en het convenant dierwaardige veehouderij gefinancierd? Moet dit ook uit de € 24,3 miljard? Of heeft het Kabinet hier andere, nog niet bekende potjes voor?

Normaliter bestaat een plan uit een doelstelling, kader, raamwerk en dan volgt vervolgens welke financiële middelen benodigd zijn. Hier is het plan begonnen met het geld, waarvoor bovendien steeds meer gegadigden aan tafel verschijnen. Het inrichten van het Transitiefonds lijkt meer op een container van iets wat nog geen inhoud heeft, maar waar je van hoopt dat het door de jaren iets goed zal zijn. Nogmaals: wat is het plan? Tot nu toe is er niet over de inhoud van de plannen gesproken, nee sterker nog: toen Overijssel met een conceptplan en een prognose van de kosten kwam, was de reactie van de politiek niet inhoudelijk op het plan gericht, maar op de hoogte van de kosten.

Vragen LTO:

- Hoe weet de minister dat het kosteneffectief is om een agrarisch bedrijf uit te kopen in plaats van het de gelegenheid te geven te innoveren? Wat zijn de kosten per mol stikstof per jaar (€/N/j), wat wordt hiervoor geleverd en hoe wordt hiermee de natuur verbeterd?
- Als er een plan ligt, waarom wordt dit niet vertaald naar de ordentelijke begrotingsstructuur van de betrokken ministeries die moeten leveren?

2. Vergunningverlening veehouderijen

Door recente rechterlijke uitspraken over de effectiviteit van stalsystemen ligt de vergunningverlening in de veehouderij nagenoeg stil. LTO is van mening dat deze zo snel als mogelijk weer op gang moet komen. Het ministerie van LNV is een handreiking hiervoor aan het ontwikkelen. We denken niet dat een “one size, fits all” benadering gaat werken.

Per (type) stalsysteem zal bekeken moeten worden hoe de reductie in de praktijk op het te vergunnen bedrijf geborgd kan worden. We denken dat voor stalsystemen, voor welke de emissies relatief gemakkelijk te monitoren of te meten zijn, het eenvoudiger is om de ins en outs van de bedrijfsvoering in beeld te krijgen. Naast goede gebruiksaanwijzingen en rendementsmetingen kunnen datasystemen een goede rol spelen, om voldoende reductie te kunnen borgen en monitoren.

Voorstel LTO:

- LTO bepleit dat snel vergunningverlening weer mogelijk gemaakt wordt voor bedrijven met eenvoudig te bemeten stalsystemen.

3. Sturing op extern en intern salderen

Er is veel verontwaardiging, ook in onze achterban over het lukraak opkopen van veehouderijbedrijven ten bate van andere activiteiten, zoals snelwegen en luchthavens. Er vindt nu geen enkele sturing plaats op extern salderen. Als de overheid het wil, kan ze meer sturen door bijvoorbeeld de uitruil tussen sectoren (landbouw, industrie, verkeer) te verbieden. Er is weliswaar een stikstofregistratiesysteem (SSRS) maar dit is weer onderverdeeld in allerlei deelsysteempjes voor verschillende wensen. Dit komt de effectiviteit niet ten goede. Op deze manier kan er weinig met de restemissies gedaan worden.

Bijkomend nadeel is dat het Stikstofregistratiesysteem niet transparant is. We krijgen er bijvoorbeeld geen vinger achter hoe het kan dat met de opbrengst van de Saneringsregeling varkenshouderij slechts enkele (6 van de ruim 3000) PAS melders (paardenhouders) rond de Maasduinen vergund kunnen worden. Wat er met de rest van de opbrengst is gebeurd is niet inzichtelijk. Als de regels voor extern salderen aangescherpt worden, houd dan rekening met het overgangsbeleid. Vergunningprocedures lopen jaren. Als de regels veranderen kan dit ook consequenties hebben voor de lopende aanvragen. Beperk die gevolgen.

Voorstel LTO:

- ➔ LTO pleit voor één landelijk, transparant registratiesysteem waarin voor iedereen helder is waar stikstof vandaan komt en naar toe gaat;
- ➔ Bij het toedelen van de restemissies uit het SSRS moeten de PAS-melders en de interimers voorrang krijgen;
- ➔ Houd rekening met overgangsbeleid voor lopende aanvragen;
- ➔ Het is niet wenselijk dat de regels voor intern salderen aangescherpt worden. Bedrijven hebben enige bewegingsruimte nodig voor de toekomst, zowel voor nieuwe ontwikkeling als voor het inzetten van stalconcepten (bijv. bij pluimvee).

4. LBV en LBV Plusregeling

Het is goed te weten dat de hobbel in Brussel voor de uitkoopregelingen is genomen. Nu gaat het om een eerlijke en evenwichtige begeleiding van agrariërs die gebruik willen maken van de LBV en LBV Plus regeling. Bedrijven die potentieel vallen onder een piekbelasters aanpak moeten zelf kunnen kiezen wat ze willen doen: innoveren, stoppen, verplaatsen of extensiveren.

Voorstel LTO:

- ➔ LTO Nederland vindt dat aan de voorkant, voordat de LBV+ regeling opengaat, helder moet zijn, welke opgave de bedrijven krijgen als ze niet meedoen aan de regeling. Uiteraard moet het wel een reële keuze zijn. Dus geen onmogelijke reductie-, verplaatsings- of extensiveringsopgave.
- ➔ De stikstofruimte die bij opkoop beschikbaar komt moet worden vastgelegd in het stikstofregistratiesysteem en moet primair beschikbaar zijn voor PAS-melders.

5. Alternatief KDW

Bepaalde doelen uit het NPLG worden straks langs de meetlat van de KDW gelegd; 74% van stikstofgevoelig natuurgebied moet voldoen aan de KDW. Afgelopen voorjaar is door een update van Aerius nog een schokgolf van verspringende getallen gegaan, waarbij sommige natuurgebieden ineens 200 mol minder of juist dieper in het rood kwamen te staan.

De minister heeft, in het licht van het advies van Remkes, een werkgroep gestart, waarin een wereld aan tegengestelde partijen een jaar lang mogen praten over een alternatief voor de KDW. De minister heeft hiervoor drie hoogleraren een essay laten schrijven. Omdat de minister én de verkeerde vraag heeft meegegeven aan de werkgroep én blijkbaar geen notie van de urgentie voor een alternatief heeft hebben wij onze zorg over het proces uitgesproken [in een brief aan de minister](#).

LTO is van mening dat de KDW-doelstelling uit de wet moet. Merk daarbij op dat de KDW zelf niet het probleem is. Het is misschien zelfs een goede indicator voor stikstofbelasting. Maar het probleem is dat deze als omgevingswaarde voor de natuur is vastgelegd en dat deze waarde tot op de vierkante meter doorwerkt in de vergunningverlening van bedrijven.

Vraag LTO:

- ➔ LTO vraagt met klem aan de minister om de werkgroep te wijzigen en in te richten met constructieve partijen, die daadwerkelijk willen zoeken naar een alternatief voor de KDW in de

wet. Belangrijk is dat de werkgroep met een advies over mogelijke alternatieven vóór 1 juli 2023 komt. Dit past ook bij de urgentie om vergunningverlening weer vlot te trekken en ook om in het NPLG op basis van goede uitgangspunten in de gebiedsprocessen afspraken te maken.

In heel Europa is er geen enkel land waar een link gelegd is in de eigen wetgeving tussen stikstof, een percentage onder de KDW in de wet en de staat van instandhouding van de natuur. Als er al doelstellingen zijn opgenomen in de wet, betreft het generiek sturen op emissies.

Voorstel LTO:

- ➔ LTO wil op emissie sturen. Het is geen én-én! Op emissie sturen, betekent sturen op haalbare doelen. De KDW is een bewegend (zie actualisatie Aerius eerder dit jaar) en geen haalbaar doel. 74% van N2000 gebieden onder de KDW moet uit de wet. In plaats daarvan kan, als stikstof echt omlaag moet, nagedacht worden over emissiereductiedoelstellingen voor de landbouw en de overige sectoren in de wet. Er moet nog afhankelijk van waar écht problemen zijn met de natuurdoelen worden uitgezocht en doordacht of dit in onderliggende regelgeving of programma's moet worden herverdeeld. Dus mogelijk dicht bij de meest kwetsbare Natura 2000 gebieden of gebieden met de meeste depositie wat meer reductie, wat verder weg van die gebieden wat minder.

Daarnaast moet in het veld gemonitord worden hoe het daadwerkelijk met de natuur gaat. Waarbij niet op elke vierkante centimeter doorgerekend wordt, zoals Aerius doet, maar gekeken wordt hoe soorten en habitattypes zich ontwikkelen en wat door middel van beheer eventueel is bij te sturen. In de monitoring moet gekeken worden naar de langjarige trend en of de staat van instandhouding van de natuur daadwerkelijk achteruitgaat. Dat betekent dus dat als de KDW niet gehaald worden er niet direct de conclusie volgt dat het slecht gaat met het habitatype en of het hele natuurgebied. Dit betekent dus stoppen met het 'one out all out' principe, en in beoordeling meenemen welke omstandigheden je wél kunt beïnvloeden en welke niet. Hou dus ook rekening met de effecten van klimaatverandering (opwarming). Kijk vooral op landelijk niveau hoe een gunstige staat van instandhouding gedefinieerd en gerealiseerd kan worden.

Vraag LTO:

- ➔ LTO vraagt zich ten diepste af of een reële omgevingswaarde is vast te stellen. Dwz een waarde, die de staat van instandhouding van de natuur weerspiegelt. Ons inziens moet het de resultante zijn van beoordelingen in het veld, resulterend in evaluaties van habitattypes en soorten. Dit zal geen waarde zijn, maar een kwalitatieve bepaling, die over meerdere jaren wel of geen verschuivingen geeft. Een verbeterende trend moet de doelstelling zijn, niet een harde waarde.

6. Natuurdoelanalyses (NDA's)

Bij bestudering van de inmiddels gepubliceerde natuurdoelanalyses vallen ons een paar dingen op. De meerderheid van de trends in de natuur zijn gekwalificeerd als 'onbekend'. Habitattypen, waarvan de status 'onbekend' is, worden, vanwege het voorzorgbeginsel en het – in de ogen van de overheid blijkbaar praktische gehalte – 'one out, all out principe' gemakshalve getypeerd als 'slecht'. Hier wordt feitelijk het tekortschieten aan deugdlijk huiswerk 'beloond' met een typering, die mogelijk gunstig is voor natuurorganisaties, maar de economie in de wielen rijdt.

Vragen LTO:

- ➔ Kan aangegeven worden wat het natuurbeheer en de natuurinvesteringen in de afgelopen jaren voor effect hebben gehad op de instandhoudingsdoelstellingen? Dit ook met het oogmerk op de afgelopen jaren van droogte, en welk effect de hedendaagse en geplande natuurinvesteringen en beheer zullen hebben? Is dat te onderbouwen met data?

- ➔ Deelt de minister de mening dat niet overal de natuur hersteld kan worden? Omstandigheden en dan met name de vele functies die we in Nederland combineren, met als gevolg een toename in de drukfactoren op de natuur.
- ➔ Heeft de minister, gezien de stappen die Provincie Noord-Brabant heeft ondernomen (stopzetten vergunningverlening), geen zorgen dat andere provincies evenzo op basis van gebrekkige analyses zwaarwegende besluiten gaan nemen? Kunnen de provincies in het korte tijdsbestek wat is gegeven nog wel evenwichtige besluiten nemen, die recht doen aan én de natuur én de functies, waaronder landbouw, die in het gebied ten uitvoer worden gebracht?
- ➔ LTO vraagt met klem om de zorgen met betrekking tot de NDA's en de conclusies en consequenties, die hieraan verbonden worden serieus te nemen. Met de voorgenenomene rigide beoordeling dreigen we terecht te komen in een oneindige discussie waardoor Nederland nog jarenlang op slot zit.

7. Aanvalsplan Landschap

Vorig jaar september is het Aanvalsplan Landschap gepresenteerd. Ondanks de druk rondom de politieke en beleidsmatige stikstof- en natuurdiscussies hebben onder andere natuur- en milieuorganisaties, terrein beherende organisaties en landbouworganisaties zich gevonden in een gezamenlijke afspraak en plan voor de groenblauwe dooradering in Nederland. Hier is als randvoorwaarde een minimale financieringsgarantie vanuit het Rijk van € 7,5 miljard neergelegd. Anders is dit plan een wassen neus.

Minister Van der Wal heeft dit plan omarmd en zou voor dekking gaan zorgen. Het is nu driekwart jaar later en in de Voorjaarsnota staat over het Aanvalsplan niets gemeld.

Vraag LTO:

- ➔ In welke begroting is het bedrag hiervoor van € 9,8 miljard (en minimaal € 7,5 miljard) opgenomen? LTO is altijd duidelijk geweest over het Aanvalsplan: zonder geld, geen Aanvalsplan.

8. Europese Natuurherstelverordening

Nederland is in de ban van hoe we ons zo hebben kunnen laten vastlopen in de vertaling van de Vogel- en Habitatrichtlijn naar eigen wetgeving. Ook vinden er heftige discussies plaats over de implementatie van de Nitraatrichtlijn en dienen de opgaves voor de Kaderrichtlijn en de (Europese) Klimaatwetgeving zich steeds nadrukkelijker aan. Maar nu dient een nieuw economisch doemscenario voor de boer zich aan: de Europese Natuurherstelverordening (Nature Restoration Law).

LTO is faliekant tegen een verordening, omdat we hiermee de zeggenschap over de natuur en landbouw weghalen uit eigen land en overdragen aan Brussel. Waarom een verordening en geen richtlijn? Als dan toch de Natuurherstelverordening in de huidige vorm in Europa wordt vastgesteld zal dit desastreuze gevolgen voor de land- en tuinbouwsector hebben en ook grote gevolgen hebben voor het landschap in Nederland.

Voorstel LTO:

- ➔ Voor LTO is het van wezenlijk belang dat haalbare en realistische natuurhersteldoelen worden gesteld. Concreet vragen we de regering om het volgende tot haar inzet te maken inzake de Natuurherstelverordening:
 - Zet via een blokkerende minderheid in de Raad in op het van tafel krijgen van de Natuurherstelverordening. In steeds meer landen lijkt de oppositie tegen deze Verordening immers toe te nemen.
 - Zorg eerst voor een redelijke implementatie van de bestaande Richtlijnen en Verordeningen, voordat er nieuwe worden vastgesteld.

- ➔ Mocht een blokkerende minderheid in Europa niet haalbaar blijken, schakel dan door naar Plan B, met de volgende inhoudelijke wijzigingen op de Verordening:
- Geen instelling verslechtingsverbod in zowel de te herstellen Natura2000 gebieden, als gebieden daarbuiten.
 - Geen instelling harde hersteldoelstellingen (targets) voor landbouwgronden (inclusief veen/ vernattingsdoelstellingen veengronden).
 - Kosten voor natuurherstel zijn kosten voor de (nationale dan wel Europese) overheid, deze mogen en kunnen niet op het bord van de individuele boeren en tuinders komen.
 - Geen inperking areaal landbouwgrond: landbouwgrond moet landbouwgrond blijven. Mogelijk kunnen voor sommige gebieden wel meervoudige doelen gedefinieerd worden.
 - Realistische natuurdoelstellingen voor landbouw in een sterk verstedelijkt gebied zoals Nederland is, ofwel: afzwakken generieke doelstellingen. Inzetten op een lange termijn agenda, die past bij de Nederlandse context.
 - De kosten voor implementatie van de NRL zijn uitsluitend berekend op basis van administratieve lasten overheid. De werkelijke kosten betreffen sociaal- en financieel economische achteruitgang landbouweconomie en landelijk gebied. Deze kosten, maar ook de consequenties moeten in beeld zijn vóór besluitvorming. Leer van de lessen uit het verleden als het gaat om de VHR, Nitraatrichtlijn en de KRW!
 - (Meer) Langjarige geïndexeerde vergoedingen afdwingen voor landschapselementen met een hoge biodiversiteit. NB sowieso moet het Aanvalsplan Landschap gezekerd worden in de begroting.
 - Meer flexibiliteit in de implementatie. De implementatie van de NRL dient met ten minste 5 jaar uitgesteld te worden (2035), onder meer omdat de monitoring niet is vormgegeven en uitgangssituatie niet eens bekend is.

9. Generieke maatregelen versus provincie-aanpak

Enerzijds vraagt de regering aan alle provincies om gebiedsplannen te presenteren met daarbij maatregelen en een doorrekening wat dit betekent voor onder meer de stikstofdeposities in N2000 gebieden. Anderzijds heeft de regering nu al 3 jaar geleden een pakket aan generieke maatregelen afgekondigd. Uitvoering van de maatregelen lijkt, behalve snelheidsbeperking op snelwegen, te stokken.

Vragen LTO:

- ➔ Wat is er nu van dit generieke pakket gerealiseerd? Wanneer volgt de rest? Wat is de aanpak richting de industrie? En wat is het feitelijke resultaat van de maatregelen (de opbrengst voor de natuur)?
- ➔ Welke planning is er voor de regering als het gaat om haar eigen maatregelen en hoe is de monitoring op resultaten geborgd?

De provincies zijn met hun gebiedsplannen bezig. Onder druk worden op basis van allerlei aannames en onzekerheden plannen met maatregelen voorbereid. De grote onzekerheid betreft het verschuiven van de doelen van de wet van 2035 naar 2030. Provincies lijken daar hun eigen pad/tempo in te kiezen door vooral aan haken bij lopende gebiedsprocessen. Provincies willen voor de inwoners een betrouwbare overheid blijven die niet steeds een kop op bestaand beleid zet. Zij zijn tenslotte de uitvoerende overheid.

Ook is er onzekerheid over de haalbaarheid van de doelen: er is veel meer geld nodig dan in het Transitiefonds zit. En hoe verhouden de eigen plannen zich tot de generieke aanpak? Daarnaast loopt er een spoor van het Landbouwakkoord, waarvoor nog geen overeenstemming is.

Vraag LTO:

- ➔ Hoe kunnen provincies in overleg met onder meer de landbouwpartners komen tot een goed afgewogen gebiedsplan als er veel factoren nog een grote wissel kunnen trekken op wat er werkelijk haalbaar en betaalbaar is?

10. Grondbeleid en afwaardering

Ten behoeve van het NPLG en daaraan parallel in de totstandkoming van het landbouwakkoord worden de (on-)mogelijkheden van het huidige grondbeleidsinstrumentarium verkend. Dit om de overheid meer grip te geven op de grondmarkt en de gebruiksmogelijkheden van gronden. Voornemen van de overheid is om bestaande beleidsmogelijkheden op te rekken en uit te breiden, waar zowel in de toepassing als in de uitwerking een beroep wordt gedaan op het Transitiefonds. Dit zal grote effecten hebben op de (grond)markt en eigendomsposities. De marktwaarde van landbouwgrond wordt naast locatieafhankelijke factoren namelijk beïnvloed door de verwachtingen over het toekomstig functioneel gebruik (verwachtingswaarde). Mogelijke wijziging door beleidsvoornemens of planvorming kunnen al aanleiding zijn tot wijziging van de marktwaarde (schaduwwerking). Dit heeft tot gevolg dat een grondmarkt ontstaat waarin inbreuk wordt gedaan op ontwikkelperspectieven, op zowel bedrijfsniveau als op gebiedsniveau.

Voorkeursrecht

Momenteel wordt verkend op welke wijze het Voorkeursrecht (gewijzigd) opgenomen kan worden in de Omgevingswet. Dit instrument geeft de overheid verregaande invloed op de toekomstige eigendomsposities en gebruiksmogelijkheden van een gebied. Daarmee wordt de zeggenschap over de toekomst van een gebied weggenomen bij bestaande agrarisch ondernemers, die zich met dit instrument beperkt zien worden in de ontwikkelperspectieven voor hun bedrijven.

- ➔ LTO is tegen een uitbreiding van het Voorkeursrecht van 'agrarisch naar agrarisch' als algemeen toepasbaar instrument, ook buiten het NPLG om.
- ➔ LTO pleit ervoor de toepassing van het instrument te beperken tot de realisatie van afspraken die samen met agrarisch ondernemers zijn gemaakt in gebiedsprocessen. .
- ➔ LTO pleit voor een beperking van de tijdsduur waarin een voorkeursrecht gevestigd kan worden op een perceel tot 3 jaar. Dit om de marktverstoring tot een minimum te beperken.
- ➔ Hoe wordt het gebruik van het voorkeursrecht financieel geborgd, mede gezien de aankoopverplichting waarop een grondeigenaar zich kan beroepen.
- ➔ LTO pleit ervoor dat de grondeigendommen van alle overheden opgenomen worden in de nationale en provinciale grondbanken en ten gunste van de landbouw uitgegeven komen.

Afwaardering gronden

Door gebruiksbeperkingen of wijzigingen naar economisch minder waardevolle bestemmingen daalt de waarde van landbouwgrond: afwaardering. Dit is het verschil tussen de actuele (agrarische) marktwaarde van landbouwgrond minus de marktwaarde van de toekomstige functie. Afwaarderen kan aan de orde zijn bij zowel grond als opstallen. Afwaarderen zal een grote rol spelen in gebiedsprocessen. Bij een keuze tot afwaardering komen doelen, maatregelen vastgoed en financiën bij elkaar. Centraal staat het moment waarop de afwaardering plaatsvindt en aan wie de kosten ten dele valt.

Voorstellen LTO:

- ➔ LTO pleit ervoor dat de land- en tuinbouw betrokken wordt bij de wijze waarop afwaardering binnen een gebiedsproces wordt vormgegeven.
- ➔ Er bestaan nog te veel onduidelijkheden rond de effecten van afwaardering om conclusies te trekken: LTO pleit voor nader onderzoek naar de methoden en effecten voor afwaardering:
 - In welke situaties ontstaat afwaardering?
 - Op welk moment moet of kan afwaardering financieel worden gedekt?
 - Hoe verloopt de financiële routing van afwaardering?
 - Hoe kan het instrument afwaardering zo efficiënt en effectief mogelijk worden ingezet?
 - Prijsbeïnvloeding: het introduceren van een subsidie voor afwaardering beïnvloedt de prijsvorming van vastgoed.
 - Marktbeïnvloeding: de subsidie zal invloed hebben op de handelingswijzen van grondeigenaren en de vraag en aanbod van landbouwgrond.

11. Klimaat

In het “Ontwerp beleidsprogramma Klimaat” is een reductiedoelstelling van 6 Mton voor de land- en tuinbouw (inclusief Glastuinbouw) voor 2030 opgenomen. De primaire focus van het NPLG en onderliggende gebiedsprocessen, met een focus op stikstofreductie en natuurherstel, zouden als bijkomend effect het behalen van de doelstellingen op klimaat voor 2030 moeten hebben. Ongeacht of dit doel wordt gehaald is duidelijk dat er nieuwere/strengere doelen voor broeikasgasreductie in 2050 worden gesteld. Waar tot 2030 technische maatregelen en uitkoop emissies vanuit de land- en tuinbouw binnen gesteld doelbereik brengen, zullen strengere doelen naar 2050 betekenen dat er zeer vergaande maatregelen nodig zijn.

Vragen LTO:

- ➔ Is er een overzicht van mogelijke klimaatmaatregelen in het kader van het NPLG waarbij inzichtelijk is gemaakt wat de effecten op andere beleidsterreinen zoals bodem, water, stikstof en dierenwelzijn zijn?
- ➔ Klimaatmaatregelen hebben niet altijd positief effect op bodem, water, stikstof, natuur en/of dierenwelzijn. Met publicatie van de voorjaarsnota blijkt dat er geen middelen vanuit het Klimaatfonds beschikbaar zijn primair voor klimaatmaatregelen in de land- en tuinbouw voor 2030. LTO pleit voor een fonds van € 8,5 miljard dat ten gunste komt voor de land- en tuinbouw. De gestelde reductie in het “ontwerp beleidsprogramma Klimaat” (6 Mton van 24,4 Mton) van 24,4% van het budget van het klimaatfonds betekent een eerlijk deel van het fonds voor boeren en tuinders van € 8,53 miljard. Hiermee kunnen ondernemers dergelijke maatregelen, noodzakelijk voor het behalen van doelstellingen voor en na 2030, financieren.
- ➔ Klimaatvriendelijke voedselproductie vraagt doelen voor de lange termijn om ingrijpende maatregelen, zoals stalaanpassingen, te nemen op natuurlijke momenten en investeringen voor meerdere opgaven te combineren. Bijvoorbeeld bij renovatie, verplaatsing en uitbreiding van het bedrijf. Daardoor is inzet van publieke middelen minder noodzakelijk. LTO pleit voor vaststelling van het restemissie doel in 2050, 14 Mton in 2050 voor de land- en tuinbouw (exclusief glastuinbouw).

12. Kaderrichtlijn Water

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een belangrijk instrument voor het behoud en verbetering van de waterkwaliteit in Nederland. De doelstelling van de KRW is het bereiken en beschermen van een goede ecologische en chemische toestand van het oppervlaktewater, en een goede chemische en kwantitatieve toestand van het grondwater.

LTO merkt op dat er géén kwantitatieve opgave bestaat per actor. Vanuit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) is getracht om Gebiedsdocumenten Agrarische Wateropgave (GAW's) op te stellen, waarin voor de agrarische sector de wateropgave beschreven zijn. LTO constateert dat deze (1) slechts kwalitatief zijn en (2) dat tot op heden géén waterschap deze kwalitatieve beschrijving van de agrarische wateropgave bestuurlijk heeft durven vaststellen. LTO is daarom bezorgd dat, bij het niet behalen van de (toetsbare) kwantitatieve normen per parameter per waterlichaam, dit resulteert in een generieke aanscherping voor alle actoren. Dit terwijl het wat LTO betreft zaak is dat alle actoren een (aantoonbare) bijdrage leveren aan de verbetering van de waterkwaliteit.

Voorstel LTO:

- ➔ LTO pleit dat per ommekeer per waterlichaam een kwantitatieve opgave (incl. bronnenanalyse) voor alle actoren wordt opgesteld.

In de Kamerbrief ‘Water en Bodem Sturend’ wordt de volgende structurerende keuze beschreven: “We voeren maatregelen uit van de Kaderrichtlijn Water (KRW) Stroomgebiedbeheerplannen 2022–20278, het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn 2022–2026 met bijbehorend addendum, de derogatiebeschikking, de

Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) en uitvoeringsprogramma's zoals voor reducties van medicijnresten en andere chemische stoffen. Provincies geven in samenwerking met waterschappen en andere gebiedspartners bij het maken van hun gebiedsprogramma's aan welke maatregelen waar nodig zijn om de doelen vanuit de KRW, de Nitraatrichtlijn, de Richtlijn duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de Vogel- en Habitatrichtlijnen te halen."

De gebiedsprocessen worden daarbij dus in toenemende mate als de nieuwe werkvorm voor het realiseren van gezamenlijke doelen wordt gekozen. . Daarbij is het noodzakelijk dat er een intensieve dialoog is tussen de verschillende gebiedsactoren, waaronder de landbouw.

Vragen LTO:

- ➔ LTO maakt zich ernstig zorgen over de decentralisatie van de verantwoordelijkheden rondom het behalen van de gestelde doelen. Zorgen zijn er over wie welke rol en bevoegdheid hierin neemt, en hoe de onderlinge afstemming verloopt tussen landelijk en provinciaal. LTO stelt dat aan de voorkant zowel LTO Nederland als de regionale LTO-organisaties (LLTB, LTO Noord en ZLTO) betrokken worden bij deze planvorming; zij kennen het gebied het beste, vertegenwoordigen het belang van de land- en tuinbouw en weten wat de (on)mogelijkheden zijn. Kan de minister aangeven wie hierin de regierol neemt, en op welke wijze de regionale LTO-organisaties hierin betrokken worden?
- ➔ LTO vraagt om een vitale land- en tuinbouw als een volwaardige doelstelling mee te nemen in deze gebiedsprocessen.

Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) zet in op bovenwettelijke maatregelen, waarbij ondernemers vanuit hun vakmanschap en ondernemerschap handelen op het realiseren van resterende wateropgaven in de haarvaten van het watersysteem. Dit doen de ondernemers ook vanuit een eigenbelang.

Voorstellen LTO:

- ➔ LTO pleit er voor om de positieve ervaringen met de bottom up projecten (mede in het kader van het DAW) met kracht voortzetten. Vooral inzetten op regionaal en lokaal maatwerk. Dat betekent ook voldoende financiering hiervoor vrijmaken.
- ➔ LTO gelooft sterk in de participatieve insteek voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Stimuleren van het maken van een gebiedsscan in samenspraak met de ondernemers om de meest effectieve maatregelen in een gebied (o.a. met DAW-viewer) te kunnen uitvoeren.
- ➔ LTO pleit ervoor om in de verschillende gebiedsprocessen voldoende oog te houden voor maatwerk. Zo werkt de sector momenteel aan een Maatwerkaanpak voor het 7^e Actieprogramma betreffende de Nitraatrichtlijn (APN), waarbij ondernemers de mogelijkheid geboden wordt om met andere maatregelen een minimaal gelijkwaardig doelbereik te behalen. Deze aanpak kan ook op (stroom)gebiedsniveau werken, waarbij LTO verwacht dat de betrokkenheid vanuit de agrarische land- en tuinbouw vergroot wordt.
- ➔ Voor het vinden van oplossingen voor de problemen van waterkwantiteit en waterkwaliteit geldt de bodem als belangrijk scharnierpunt. De bodemkwaliteit (organische stofgehalte, verdichting en waterdoorlatendheid) op orde hebben geeft een beter resultaat in het oplossen van de waterproblemen.

13. 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn

Het 7^e Actieprogramma betreffende de Nitraatrichtlijn met daarbij een addendum en derogatiebeschikking introduceert maatregelen die verstrekende gevolgen hebben voor de gehele agrarische sector. Nadat afgelopen maanden na lang wachten een gedeelte van deze maatregelen toch versneld zijn ingevoerd (o.a. bufferstroken, Nutriënten Verontreinigde Gebieden) laten een aantal andere maatregelen nog op zich wachten.

Zo dient de definitieve aanwijzing van de NV-gebieden voor 2024 nog te gebeuren. Ook zal in deze NV-gebieden de totale stikstofgebruiksnorm gradueel verlaagd worden naar minus 20% per 2025. Dit betekent dus dat er in 2024 ook al een verlaging zal worden doorgevoerd. De grondwaterbeschermingsgebieden die 'verontreinigd' zijn met nitraten krijgen een aanvullend pakket van verplichte maatregelen opgelegd per 1 januari 2024. De nadere uitwerking hiervan zal in samenhang met het NPLG gebeuren.

1. Evenals de percelen in de nog aan te wijzen 'bufferzones' rondom N2000-gebieden (in het NPLG), welke per 1 januari 2024 worden uitgesloten van deelname aan de derogatie.
2. Daarnaast wil LNV per 1 januari 2024 een harmonisatieslag hebben gemaakt voor de bufferstroken tussen de eisen van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), de huidige nationale regelgeving over teeltvrije zones en de eisen vanuit de derogatiebeschikking van het 7e APN.

Voorstel LTO:

- ➔ LTO is voorstander van maatwerk en daarmee dus in de gebieden zelf de opgaven met daaraan gekoppelde maatregelen vast te stellen in afstemming met alle gebiedsactoren. Daarbij moeten deze generieke maatregelen in ogenschouw worden gehouden om te voorkomen dat een opeenstapeling van maatregelen sectoren onbedoeld koud saneert uit gebieden. En waar kan dient gekeken te worden welke van de bovenstaande maatregelen passen in het gebied dan wel andere maatregelen effectiever sturen op de doelen.

14. Water en Bodem Sturend – Veenweiden

In de Kamerbrief 'Water en Bodem Sturend' wordt ten aanzien van laagveen gebieden als structurerende keuze beschreven: *"We bewegen toe naar een grondwaterstand van 20 cm tot 40 cm onder maaiveld, afhankelijk van de bodemcompositie, omstandigheden van het watersysteem en de behoeften van het gebied"*.

Vragen LTO:

- ➔ Kan de minister een aantal voorbeelden geven van de toepassing 'leg uit' op grond waarvan lokale overheden kunnen afwijken van deze structurerende keuze (we bewegen toe naar een grondwaterstand van 20 cm tot 40 cm onder maaiveld)?
- ➔ Hoe wil de minister voorkomen dat het draagvlak voor gebiedsprocessen nog voor de start van de gebiedsprocessen verloren raakt.